

Lausunto

30.09.2019

Asia: SMDno-2018-2296

Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelma

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

SPEKin lausunto pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelmasta

Sisäministeriö on pyytänyt Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön lausuntoa pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelmaluonnoksesta. SPEK on ollut mukana hankkeen ohjausryhmässä sekä työ-pajatyöskentelyssä. Hanke on edennyt suunnitelmallisesti ja hyvin johdettuna. SPEK kiittää mahdollisuudesta päästä vaikuttamaan pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn kohdentamisen perusteisiin. SPEK on tutustunut hankkeen perusteella laadittuun toimintaohjelmaluonnokseen ja lausuu toimintaohjelma-luonnoksesta ”Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki 2025” seuraavaa.

Ennaltaehkäisyn tulisi olla prioriteettina yhteiskunnan turvallisuustyössä laajasti. Ennaltaehkäisy on kus-tannustehokasta ja ihmislähtöistä, mutta vaikeata todentaa ja siitä syystä vaatii tekijältään sitoutumista. On usein vaikea perustella, mitata tai todistaa estettyjä onnettomuuksia. Vähenevät vahinkotilastot voivat toki antaa viitteitä ennaltaehkäisyn tuloksellisuudesta, mutta eivät yksiselitteisesti. Ennaltaehkäisy voi olla myös haastavaa toteuttaa pelastustoimessa, jonka toimintakulttuuri ja rooli on perinteisesti ollut reaktiivinen ja onnettomuustilanteissa toimimiseen keskittyvä. Tehokas onnettomuuksien ehkäisy vaatii laaja-alaisuutta ja erityisesti onnettomuuksien taustalla vaikuttavien juurisyiden tunnistamista. Siksi niiden ehkäisyn tulee olla ilmiöpohjaista, eri toimijoiden yhteistyöhön perustuvaa. Ennaltaehkäisyn ydinarvo on siinä, että onnistuessaan se estää inhimillistä kärsimystä sekä tuo merkittäviä kokonaistaloudellisia säästöjä.

OnnEhkä-hankkeen myötä tuotettu toimenpideohjelmaluonnos vastaa hyvin edellä esitettyyn tarpeeseen. Ohjelman keskiössä on yksilö, ihminen. Hanke perustuu vaikuttavuuslähtöiseen yhteiskehittämiseen ja laajaan osallistamiseen, ilmiölähtöisyyteen sekä kannustaa myös tunnistamaan niin uusia innovatiivisia ratkaisuja kuin mahdollisuuksia jo olemassa olevan osaamisen nykyistä parempaan hyödyntämiseen.

Toimintaohjelman missioksi muodostui turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki 2025. Tähän liittyvät osatavoitteet jakautuvat turvallisuuden kokemuksen vahvistumiseen, aktiivisen toimijuuden lisäämiseen, palveluiden saatavuuden varmistamiseen ja yhteisen työn kehittämiseen. Toimintaohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin päästään käyttämällä hyväksi koko turvallisuustyön keinovalikoimaa kuten valvontaa, turvallisuuskasvatusta ja -viestintää, tutkimusta, asiantuntijapalveluita, aktivointia ja yhteiskunnallista vaikuttamista.

Toimintaohjelmaluonnoksen mukaan toimintakulttuuri on onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttamisen koh-teista laajin. Sillä tarkoitetaan muun muassa turvallisuuden tunnetta lisäävän luottamuksen vahvistamista yhteiskuntaa ja sen tuottamia palveluita kohtaan. Toimintakulttuuriin liittyvänä vaikuttavuustavoitteena on se, että lisätään välittämisen tunnetta vahvistamalla suhdetta ihmisiin ja yhteisöihin.

Toimintakulttuuriin vaikuttamisen osalta toimintaohjelmaan on kirjattu esimerkiksi asiakkaan lähestyminen positiivisesti ja ratkaisulähtöisesti. Tähän on tarkoitus päästä määräilykulttuuria vähentämällä ja asiakkaan saamaa hyötyä korostamalla. Toimintaohjelmassa asetetaan perustellusti odotuksia myös muille kuin pe-lastustoimen sisäisille toimijoille. Osaltaan tämä näkyy esimerkiksi tavoitteessa, jossa koulutetaan ja tue-taan esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan toimijoita havainnoimaan ja parantamaan asumisen turvallisuutta sekä RAI-järjestelmään kohdistuvat tavoitteet. Näihin toimenpiteisiin sitouttaminen edellyttääkin uuden-tyyppistä kulttuurillista sopeutumista myös pelastustoimen sisäisesti.

Oletettavaa on, että toimintaohjelman täytäntöönpano voi aiheuttaa haasteita paitsi alan ulkopuolisessa kanssakäymisessä myös alan sisällä. Toisaalta on todettava, että yksilöiden oma toiminta ja osallisuus ovat tärkeitä, ellei jopa ensisijaisia turvallisuuden parantamisessa. Tältä osin toimintaohjelma tuokin hyvin esiin laaja-alaisen yhteistyön tarpeen osallisuuden vahvistamiseksi.

Norjassa ainakin Rogaland Brann og Redning IKS on ottanut toimintaansa uusia tekemisen tapoja ryhty-essään parantamaan asumisen paloturvallisuutta. Keskeiseksi teemaksi onkin nostettu välittämisen tun-teen lisääminen. Palomiehet tekevät palotarkastajan ohjauksessa ennaltaehkäisevää työtä erityisryhmien asuntoihin. Keskeistä ei ole enää vain puutteiden havainnointi ja valvonta, vaan välittämisen tunteen lisää-minen, empatia ja monialainen yhteistyö. Kun pelastustoimi on profiloitunut vahvemmin turvallisuuden hyvinvointiulottuvuuden edistäjäksi, myös hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävät muut organisaatiot kuten sosiaalitoimi on saatu paremmin huomioimaan paloturvallisuus ja asumisen turvallisuus keskeisenä hyvin-voinnin tekijänä. Käytännössä tämä näkyy esimerkiksi siten, että huoneistokohtaisia sammuuslaitteistoja sijoitetaan riskiasukkaiden koteihin. Paloturvallisuussääntelyssä preskriptiivinen, yksityiskohtien ja keino-jen tarkastelu ei enää toimi kompleksisessä yhteiskunnassa.

Toimintaohjelman mukaan pelastustoimen sisällä tarvitaan osaamista vaikuttavuuslähtöisen ja sektorirajat ylittävän systeemisen muutoksen johtamiseen. Edelleen pelastustoimen osalta tämä tarkoittaa merkittävää panostusta tavoitteelliseen sidosryhmätyöhön ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Pelastustoimen imago rakentuu yksittäisten asiakaskohtaamisten kautta. Se voi näiden asiakaskohtaamis-ten perusteella rakentua määräileväksi ja joustamattomaksi tai vaihtoehtoisesti yhteistyöhaluiseksi, asiak-kaan kanssa yhdessä ratkaisuja hakevaksi kumppaniksi. Tällä hetkellä pelastuslaki käytännössä ohjaa enemmän ensimmäiseen kuin jälkimmäiseen lähestymistapaan. Siten konkreettiseksi tavoitteeksi toimin-taohjelmassa tulisi asettaa pelastuslain uudistaminen siten, että se mahdollistaa erilaiset, erilaisista asi-akkaiden tarpeista lähtevät onnettomuuksien ehkäisyn työn tekemisen tavat. Käytännössä tämä koskee erityisesti pelastuslaitoksen valvontatehtävään liittyvää onnettomuuksien ehkäisytyötä. Tällöin viranomais-rooli otetaan esiin vasta siinä tilanteessa, kun asiakkaan kanssa yhteistyöllä ei saada asiaan ratkaisua. Toimintaohjelmahankkeen näkökulmien tulisikin näkyä erityisen vahvasti viimeistään pelastuslain koko-naisuudistuksen yhteydessä.

Toimintaohjelmaluonnoksen mukaan tavoitteena on puolittaa ikäihmisten, kotihoidon asiakkaiden ja aistira-joitteisten palokuolemat sekä tapaturmat vuoteen 2024 mennessä. Tavoitetta tulisi harkita laajennettavaksi siten, että kaikkien toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden, oli sitten kyse esimerkiksi liikuntarajoit-teesta, kognition rajoitteesta tai aistirajoitteesta, turvallisuutta koskevat tavoitteet olisivat yhteneväisiä. Lisäksi tulisi huomioida, että vain osa toimintakyvyltään rajoittuneista on kotihoidon palveluiden piirissä. Toimintaohjelmaluonnoksessa ei vielä näy laajaa kokonaisvaltaista näkemystä erityisryhmistä, jolta osin toimintaohjelmaa olisi syytä täsmentää. Vastaavasti turvallisuusvälineiden saamista vähäosaisimmille -tavoitetta tulisi korjata muotoilultaan esimerkiksi siten, että tavoitteena olisi turvatekniikan tuominen pieni-tuloisille.

Toimintaohjelman tavoitteenasettelussa tulisi huomioida tavoitteiden realistisuus ja saavutettavuus. Esi-merkiksi STM:n tapaturmien ehkäisytyössä kaatumistapaturmien osalta tavoitteeksi on asetettu trendin katkaiseminen ja kaatumistapaturmien määrän taittuminen laskuun. Tavoite on arvioitu realistiseksi ja saa-vutettavissa olevaksi. Vastaavasti onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman osalta on hyvä tarkistaa tavoitteita ja asettaa ne siten, että ne ovat käytännössä saavutettavissa. Voi olla mahdollista, että epärealis-tisen korkealle asetetut tavoitteet vähentävät sitoutumista toimintaohjelmaan.

Tiedon ja teknologian rooli onnettomuuksien ehkäisyssä tarkoittaa toimintaohjelmaluonnoksen mukaan digitalisaation tarjoamien mahdollisuuksien laajamittaista ja innovatiivista hyödyntämistä sekä viestinnän vaikuttavuuden kehittämistä. Vaikuttava viestintä liittyy luonnoksen mukaan oikean tiedon monikanavaisen saatavuuden varmistamiseen ja proaktiivisen viestinnän kehittämiseen. Toimintaohjelmassa asetettaviin tavoitteisiin päästään käyttämällä hyväksi koko turvallisuustyön keinovalikoimaa, kuten tutkimusta. Tietoon ja teknologiaan kohdentuvaksi vaikuttavuustavoitteeksi ehdotetaankin sitä, että otetaan eri sidosryhmät kattavat pelastuslaitosten sähköiset palvelut sataprosenttisesti käyttöön vuoteen 2021 mennessä.

Analytiikan ja sen kehittämisen tarkempana tekona onkin todettu olevan kolmannen sektorin toimijoiden mahdollisuuksien edistämisen hyödyntää tietoa ennaltaehkäisevän työn pohjana. Osaltaan tämä tavoite liittyy pelastustoimen valvonnan tietojärjestelmiin (Wisemaster ja Merlot palotarkastus) sekä Pelastustoi-men resurssi- ja onnettomuustilaston (PRONTO) haasteisiin. Näitä järjestelmiä tulisi jatkokehittää myös tiedon käytettävyyden varmistamiseksi siten, että tieto on saatavissa kaikkien sitä tarvitsevien käyttöön. Konkreettisena toimenpiteenä toimintaohjelmaan tulisi kirjata pelastusviranomaisten tietojärjestelmien kehittäminen ja tietovarantojen avaaminen siten, että tiedon vapaa saatavuus edistäisi tehokkaasti ana-lyysitoimintaa. Luontevimmin tämä tavoite nivoutuisi yhteen sähköisten palveluiden tavoitteen kanssa.

Toisaalta digitalisaation hyödyntämiseen liittyvän tavoitteen osalta on todettava, että digitalisaation rinnalla tulee vielä olla myös perinteisiä keinoja. Esimerkiksi SPEK:n Osallistava Turvallisuus Erytisryhmille (OTE) - hanke on osoittanut, että älypuhelimia ei kaikilla ole eikä digitalisaatio toistaiseksi ole kaikille soveltuva ratkaisu. Merkittävä osa väestöstä kokee uudet teknologiat siinä määrin haasteellisina, että näiden tavoit-taminen ei yksin digitekniikalla ole mahdollista. Huomionarvoista on, että erityisesti riskiryhmien tavoittami-nen uuden teknologian keinoin on haasteellista. Toisaalta näiden henkilöille läheisten tavoittamisessa uu-den teknologian keinoin on vielä käyttöön ottamatonta potentiaalia.

Toimintaohjelmassa esitetystä teollisuuden strategisesta kumppanuudesta on syytä mainita, että sen käynnistäminen voisi parhaiten onnistua jo olemassa olevia rakenteita hyödyntämällä. Työ- ja elinkeino-ministeriön yhteydessä toimiva Turvallisuustekniikan neuvottelukunta voisi olla sopiva alusta lähteä rakenta-maan vahvempaa strategista kumppanuutta. Pelastusalalla on jo nimetyt asiantuntijat kyseisessä neuvotte-lukunnassa ja sen alaisissa jaostoissa. Näistä lisätietoa voi pyytää pelastuslaitosten kumppanuusverkostol-ta.

Elinkeinoelämän rooli jää muilta osin ohjelmassa ohueksi. Vakuutussektorilla on kuitenkin merkittävä oma-toimista varautumista ja riskienhallintaa ohjaava rooli, pelastusalaan ja turvallisuuteen taas liittyy laajaa pal-veluntarjontaa. Lisäksi on hyvä huomata työpaikkojen ja työnantajien merkitys aikuisväestön turvallisuus-kasvatuksessa, myös yritysten oma rooli työpaikkakohtaisessa turvallisuudessa ja riskienhallinnassa. Ra-kennetun ympäristön osalta taas rakentamisen laatu on keskeinen turvallisuustekijä. Ohjelmassa olisikin hyvä todeta elinkeinoelämän kumppanuuden merkitys ja varmistaa, että ohjelman toimeenpanossa huomi-oidaan tämän kumppanuuden kehittäminen ja syventäminen. Kuten kansalaisyhteiskunnan osalta, myös elinkeinoelämä on hyvä sitouttaa onnettomuuksien ehkäisyn tavoitteisiin ja varmistaa tämän sektorin re-surssien hyödyntäminen.

Toimintaohjelmassa ei nouse esiin rakennettuun ympäristöön kohdistuva tarve tarkastella uudelleen asu-misen turvallisuuden haasteita asuntorakentamisen näkökulmasta. Väestön ikääntyminen asettaa haasteita erityisesti asunnoissa, jotka nykyisellään rakennetaan terveen toimintakykyisen aikuisen tarpeita vastaa-maan ja tästä näkökulmasta turvallisiksi. Esimerkiksi toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden poistu-misturvallisuuden osalta Suomi on jo jäänyt muusta länsimaisesta kehityksestä, kun kyse on esimerkiksi julkisista rakennuksista. Osallisuuden vahvistaminen edellyttää

tunnetta siitä, että yhteiskunta huomioi erilaiset toimintakyvyn rajoitteet myös rakennusten suunnittelussa. Siten toimintaohjelmassa tulisi asettaa konkreettinen tavoite toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden poistumisturvallisuuden paremmaksi huomioimiseksi uudis- ja korjausrakentamisessa.

Toimintaohjelman teemana on viestintä ja vaikuttaminen. Rakenteellisen paloturvallisuuden osalta tulisi kuitenkin ottaa esille yhteistyö ja vaikuttaminen myös Ympäristöministeriön suuntaan. Etukäteen voidaan vaikuttaa niihin asioihin, joista myöhemmin viestitään ja joita valvontatyössä tarkastellaan. Rakenteellisen paloturvallisuuden ohjaus ja neuvontatyö tulee saada näkyväksi, jotta toimintaohjelma kattaa laajasti onnettomuuksien ennaltaehkäisytyön kaikki toiminnot.

Toimintaohjelmassa kiinnittää huomiota myös viestintäyhteistyön vähäinen rooli pelastustoimen ja sidosryhmien välillä sekä hyvien käytänteiden vähäinen esille tuominen itse toimintaohjelmassa. (Taulukko 3., s. 22) Viestintäyhteistyöllä järjestötoimijat ja viranomaiset saisivat laajennettua tavoitavuuttaan ja vaikutta-vuuttaan yhteisten verkostojen kautta tehokkaammin. Kannustammekin pohtimaan myös viestintäyhteis-työn mahdollisuuksia onnettomuuksien ehkäisyssä laajemmin, esimerkiksi sisäministeriön perustaman, ansiokkaasti liikkeelle lähteneen pelastusalan viestintäverkoston toiminnan puitteissa.

Tässä yhteydessä olisi myös hyvä asettaa jo olemassa oleville hyvälle käytännölle, niiden levittämiselle ja kehittämiselle enemmän painoarvoa ja konkretiaa. SPEK on omassa toiminnassaan korostanut hyvien käy-täntömallien mahdollisimman laajaa levitystä ympäri Suomen ja Euroopan. Mm. SPEKin koordinoima Nou-Hätä! -turvallisuuksaitokampanja on 23 toimintavuoden ajan vastannut opetussuunnitelmien perusteisiin turvallisuussisältöjen osalta, eläen ajassa ja toimien tiennäyttäjänä. Paloturvallisuusviikko puolestaan kiin-nittää huomiota eriarvoistuvaan yhteiskuntaan. Kampanja jakaa palovaroittimia vähätuloisille ja haastaa ih-misiä pitämään huolta lähimmäistensä turvallisuudesta. Hankkeen painopisteet on määritelty kotien palo-riskeihin perustuen.

Ennaltaehkäisy onnistuu silloin, kun sitä toteuttavat toimijat ovat pääroolissa sen suunnittelussa ja sitoutu-vat siten sen tavoitteisiin. Puhutaan omistajuudesta. Toimintaohjelmaluonnoksessa todetaan, että

”kulttuurinmuutos organisaatiokeskeisestä ajattelusta poikkisektoraaliseen yhteisen työn kehittämiseen ja ihmiskeskeiseen palvelumuotoiluun vaatii aikaa ja työtä, mutta ensimmäi-siä askelia on jo otettu. On selvää, että koko pelastustoimessa tiedostetaan yhteisen työn merkitys ja tarve esimerkiksi viranomaisten ja järjestöjen välisten yhteistyöprosessien ke-hittämiselle. Keskusteltaessa toteutuksesta vedetään yleensä esiin resurssikortti. Yhteis-työn kehittäminen koetaan haasteelliseksi resurssien riittämättömyyden vuoksi.”

Resurssien riittävyys onnettomuuksien ennaltaehkäisytyöhön tulee turvata ilman, että ne katetaan pelas-tustoimintaan tarvittavista resursseista. Yhteistyö tuleekin nähdä mahdollisuutena ja keinona

jakaa tehtäviä ja säästää resursseja. Alkuvaiheessa yhteistyön toteuttaminen vaatii suurempia panoksia, mutta onnistu-essaan yhteistyöllä voidaan aktivoida panokseen nähden huomattavat voimavarat. Siksi on tärkeää, että pelastustoimen roolia eri sidosryhmien aktivoijana ja omatoimisuuden mahdollistajana kehitetään, jotta eri verkostoissa piilevät voimavarat saadaan kattavasti mobilisoitua. Tähän rooliin liittyy keskeisesti viestintä, mutta myös jo em. tietovarantojen avaaminen ja tiedon käytettävyyden edistäminen.

OnnEhkä-toimintaohjelma on kattava, strateginen tiekartta niistä toimenpiteistä, joilla voidaan päästä on-nettomuuksien ehkäisyssä kohti vaikuttavampaa toimintaa. Hankkeen data on luokiteltu selkeästi. Käytännön 249 teon kohdalla kokonaisuus kuitenkin hajoaa. Yksittäisiä toimenpiteitä ei ole ryhmitelty selkeästi, toimenpiteet eivät ole yhteismitallisia, vaan vaihtelevat teoreettisista yläkäsitteistä konkreettisiin, osin hy-vinkin kapea-alaisiin käytännön tekoihin. Lisäksi esitetyissä toimenpiteissä on päällekkäisyyttä. Jotta eri sidosryhmät voisivat helpommin tarttua toimintaohjelman suosituksiin, tulee toimenpiteitä tiivistää ja sel-kiyttää sekä samalla myös määrittää valtakunnallisesti yhdenmukaiset prioriteetit. Osaltaan tätä voisi auttaa avaamalla toimenpideohjelmassa sen toimeenpanoa lähemmin. Myös itse onnettomuuden käsite on jäänyt toimintaohjelmassa määrittelemättä. Ymmärrettävyyden ja erityisesti sektorirajat ylittävän kommunikaation edistämiseksi olisi tärkeää, että onnettomuus ja muut keskeiset käsitteet avataan ohjelmassa.

Kokonaisuudessaan toimintaohjelma on hyvä kooste niistä toimenpiteistä, joilla voidaan päästä onnettomuuksien ehkäisyssä kohti vaikuttavampaa toimintaa. Laatuun toimintaohjelma ei ole kuitenkaan ensimmäinen. Aiemmin vastaavaa työtä on tehty Sosiaali- ja terveysministeriön tapaturmien ehkäisy työryhmässä sekä Sisäministeriön Turvallinen elämä ikääntyneille -hankkeessa. Toimintaohjelman jatkona tulee konkretisoida näiden hankkeiden ja työryhmien suositusten ja toimenpiteiden välisiä yhteyksiä sekä koordinaatiota siten, että yhteinen tavoitteenasettelu näkyy läpäisevästi eri hallinnonalojen toiminnassa.

Lähtökohdat toimintaohjelmassa ovat hyviä. Keskeistä on se, että ongelmakenttä ja sen ratkaisu nähdään laajasti. Siiloajattelusta ollaan valmiita siirtymään ihmiskeskeiseen ja ongelmalähtöiseen ajatteluun. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö pitää tätä suuntausta kannatettavana, ja on jatkossakin valmis osallistumaan näiden tavoitteiden mukaiseen työhön.

SPEK on jo strategiansa mukaisessa toiminnassaan suuntautunut vahvasti toimintaohjelmaluonnoksen mukaisiin toimenpiteisiin. Järjestön tavoitteita ovat elinvoimaisen palokuntatyön tukeminen, asumisturvallisuuden edistäminen, haja-asutusalueiden turvallisuus, asiakaslähtöinen aineistotuotanto, erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden osallisuus sekä yhteistyö sosiaali- ja terveysjärjestöjen sekä erityisryhmiä edustavien järjestöjen kanssa; ja kampanjatyössä nuorten turvallisuusosaamisen vahvistaminen ja kansalaisten paloturvallisuuden tukeminen.

Yhteenveto asiakokonaisuuksista, joita Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö esittää lisättäväksi tai tarkennettavaksi toimintaohjelman lopulliseen versioon:

- Toimintaohjelmaluonnoksessa ei vielä näy laajaa kokonaisvaltaista näkemystä erityisryhmistä, jolta osin toimintaohjelmaa olisi syytä täsmentää.
- Konkreettiseksi tavoitteeksi toimintaohjelmassa tulisi asettaa pelastuslain uudistaminen siten, että se mahdollistaa erilaiset, erilaisista asiakkaiden tarpeista lähtevät onnettomuuksien ehkäisyn työn tekemisen tavat.
- Konkreettisena toimenpiteenä toimintaohjelmaan tulisi kirjata pelastusviranomaisten tietojärjestelmien kehittäminen ja avaaminen siten, että tiedon vapaa saatavuus edistäisi tehokkaasti analyysitoimintaa.
- Toimintaohjelmassa tulisi asettaa konkreettinen tavoite toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden poistumisturvallisuuden paremmaksi huomioimiseksi uudis- ja korjausrakentamisessa.
- Toimintaohjelman suosituksia tulee tiivistää ja selkeyttää. Lisäksi tulee määrittää valtakunnallisesti yhtenäiset prioriteetit.
- Koordinaatiota muiden onnettomuuksien ehkäisyyn tai arjen turvallisuutta edistäviin ohjelmiin ja strategioihin tulee jatkotyössä vahvistaa. Tämä ja muut jatkokehittämistarpeet voitaisiin koota omaksi ohjelman toimeenpanoa koskevaksi osiokseen.
- Toimintaohjelman käytettävyyttä edistäisi mikäli johdanto-osiossa avattaisiin hankkeen taustoja erityisesti alan ulkopuolelle. Samassa yhteydessä olisi myös hyvä määrittää keskeiset käsitteet, kuten onnettomuus.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö

Peltonen Karim

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK